

Arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll

Medeltida gravar och brakteat vid Järsnäs kyrka

Nedläggning av vatten- och avloppsledningar till Järsnäs
kyrka, RAÄ 129

*Järsnäs socken i Jönköpings kommun
Jönköpings län*

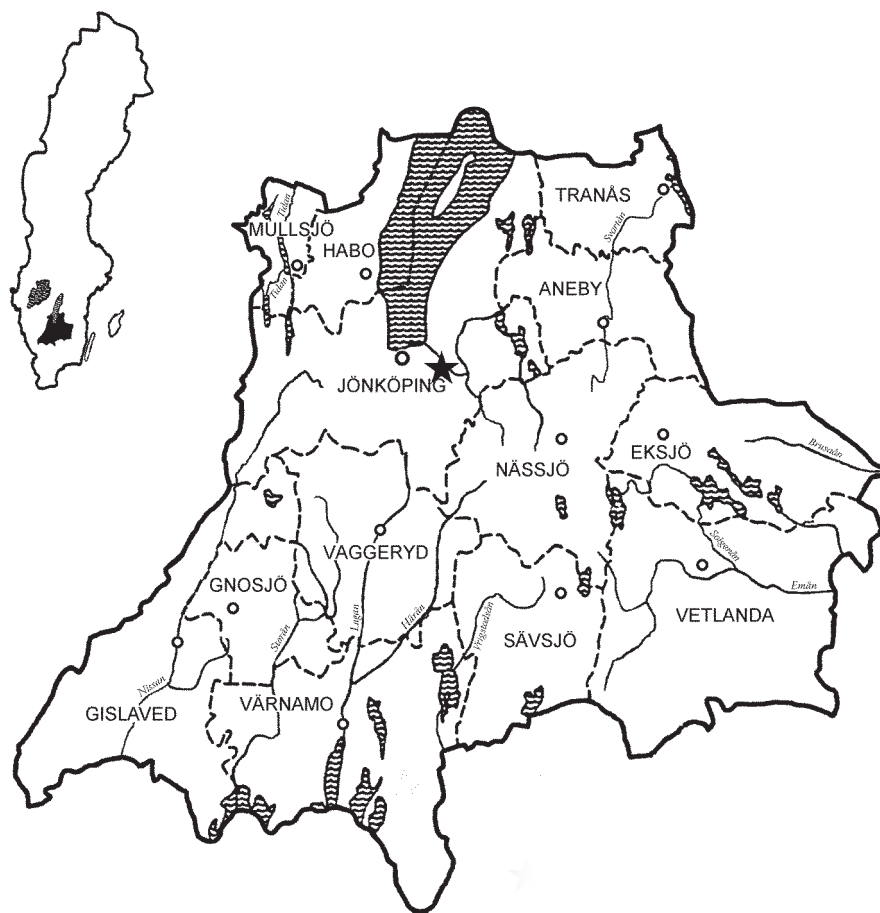

Arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll

Medeltida gravar och brakteat vid Järsnäs kyrka

Nedläggning av vatten- och avloppsledningar till Järsnäs kyrka RAÄ 129

*Järsnäs socken i Jönköpings kommun
Jönköpings län*

Rapport: Christina Helander

Grafisk design: Anna Stålhammar

Tryckning och distribution: Birgitta Blomkvist och Marita Tidblom

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping

Tel: 036-30 18 00

E-post: info@jkpglm.se

www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:

Ur karta © Lantmäteriet. Medgivande MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2008

Innehåll

Inledning.....	5
Fornlämnings- och kulturmiljö.....	5
Resultat.....	6
Sammanfattning.....	6
Administrativa uppgifter.....	7
Referenser.....	8
Tryckta källor.....	8
Muntlig referens.....	8
Arkiv.....	8

Bilagor

- Bilaga 1. Översiktskarta. Skala 1:3 000.
- Bilaga 2. Fyndlista
- Bilaga 3. Schaktplan

FIGUR 1. Utdrag ur digitala fastighetskartan motsvarande ekonomiska kartans blad 7E 1f Järsnäs. Området är markerat med rött. Skala 1:10 000.

Inledning

Med anledning av att Järsnäs pastorat avsåg att installera vatten och avlopp i Järsnäs kyrka utförde Jönköpings läns museum under två dagar år 1985 en antikvarisk kontroll i området för den medeltida kyrkogården, RAÄ 129. Sammanlagt påträffades 44 skelett och en brakteat (JM53.707). Efter dokumentation togs skeletten upp och förvaras idag på Historiska museet i Stockholm under inventarienummer 5211/83. Schaktet var omkring 50 meter långt och löpte från kyrkans nordöstra hörn utefter östra sidan och ut genom södra bogårdsmuren. Schaktets bredd uppgick till 1 meter och djupet till omkring 1,6 meter. Föreliggande rapport grundas på en preliminär arkivrapport gjord av Björn Varenius, som också var ansvarig arkeolog vid undersökningen.

Fornlämnings- och kulturmiljö

Järsnäs socken, som är belägen i Tvetå härad, är kuperad och rik på skog. Själva kyrkan ligger på en sandkulle mellan sjöarna Stora Nätaren och Järsnäsa Lillesjö och höjer sig över det omgivande landskapet. Invid kyrkan finns en spridd agrarbebyggelse.

Grunderna i Järsnäs kyrka är medeltida, möjligen från 1200-talet, och spår från denna tid finns fortfarande kvar i form av långhus och kor. Under 1700-talets första hälft kompletterades dessa med en tillbyggnad i väster, ett nytt långhus mot norr samt en korabsid. Omkring år 1905 byggdes också ett torn (Franzén 2007:6). Kyrkogårdens äldsta del är idag gräsbevuxen och omgiven av en kallmurad bogårdsmur (Franzén 2007:7).

Socken är relativt rik på fornlämningar även om den inte är av centralbygdskaraktär. I Järsnäsa Lillesjö har man exempelvis funnit resterna av en stockbåt (RAÄ 114) och omkring 200 meter nordost om kyrkan finns en kvadratisk stensättning (RAÄ 24). På samma avstånd, men österut, finns en rund och en kvadratisk stensättning (RAÄ 25). På ett avstånd av 250 till 350 meter sydöst om kyrkan finns ytterligare kvadratiske stensättningar (RAÄ 28 och RAÄ 29) och 200 meter åt nordväst finns ett gravfält med cirka 75 fornlämningar bestående i huvudsak av högar och stensättningar (RAÄ 30).

Inom kyrkogårdsområdet har det påträffats lösfynd i form av ett bryne i kvartsit (RAÄ 113) (FMIS). Vid grävarbeten på kyrkogården år 1908 påträffades även 76 medeltida brakteater (Inv. nr: 13491, RAÄ 119) ”i en förmultnad läderpung”. De är daterade till omkring år 1375–1400 (muntligt, Monica Golabiewski Lannby).

Resultat

Öster och sydöst om kyrkobyggnaden, sannolikt öster om det gamla koret, framkom skelett på ett djup av cirka 1–1,5 meter under markytan. I schaktet påträffades omkring 20 kilo ben efter minst 44 gravlagda individer. Det påträffades också ben från minst ett djur.

I anslutning till bäckenet tillhörande skelett 14 framkom en brakteat (JM53.707), dessvärre i dåligt skick. Det är ettpräglat silvermynt med en diameter på 13 millimeter och daterat till 1300–1400-tal, en datering som stämmer väl överens med brakteat-rarna från den tidigare påträffade myntskatten, även om denna påträffades på kyrkans nordvästra sida.

Sammanfattning

Med anledning av att Järsnäs pastorat avsåg att installera vatten och avlopp i Järsnäs kyrka utförde Jönköpings läns museum under två dagar år 1985 en antikvarisk kontroll i området för den medeltida kyrkogården. Sammanlagt påträffades 44 skelett och en silverbrakteat daterad till 1300–1400-tal.

Referenser

Tryckta källor

Franzén, A. 2007. *Järsnäs kyrka. Järsnäs socken i Jönköpings kommun, Växjö stift*. Jönköpings läns museum. Byggnadsvårdsrapport 2007:102. Jönköping.

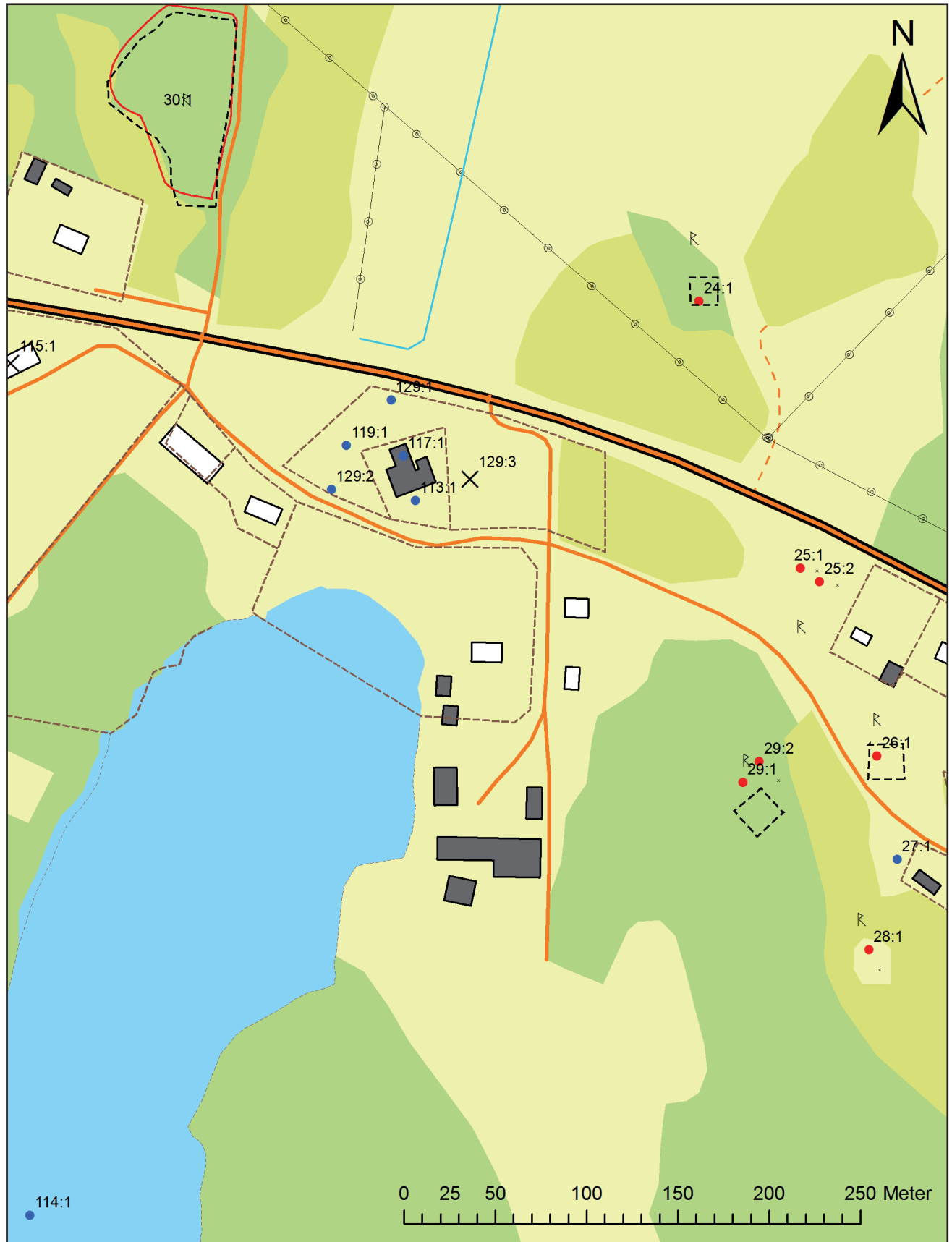
Muntlig referens

Monica Golabiewski Lannby, Kungliga myntkabinettet 29/8-08.

Arkiv

Fornminnesregistret

Jönköpings läns museums arkiv. Jönköping.

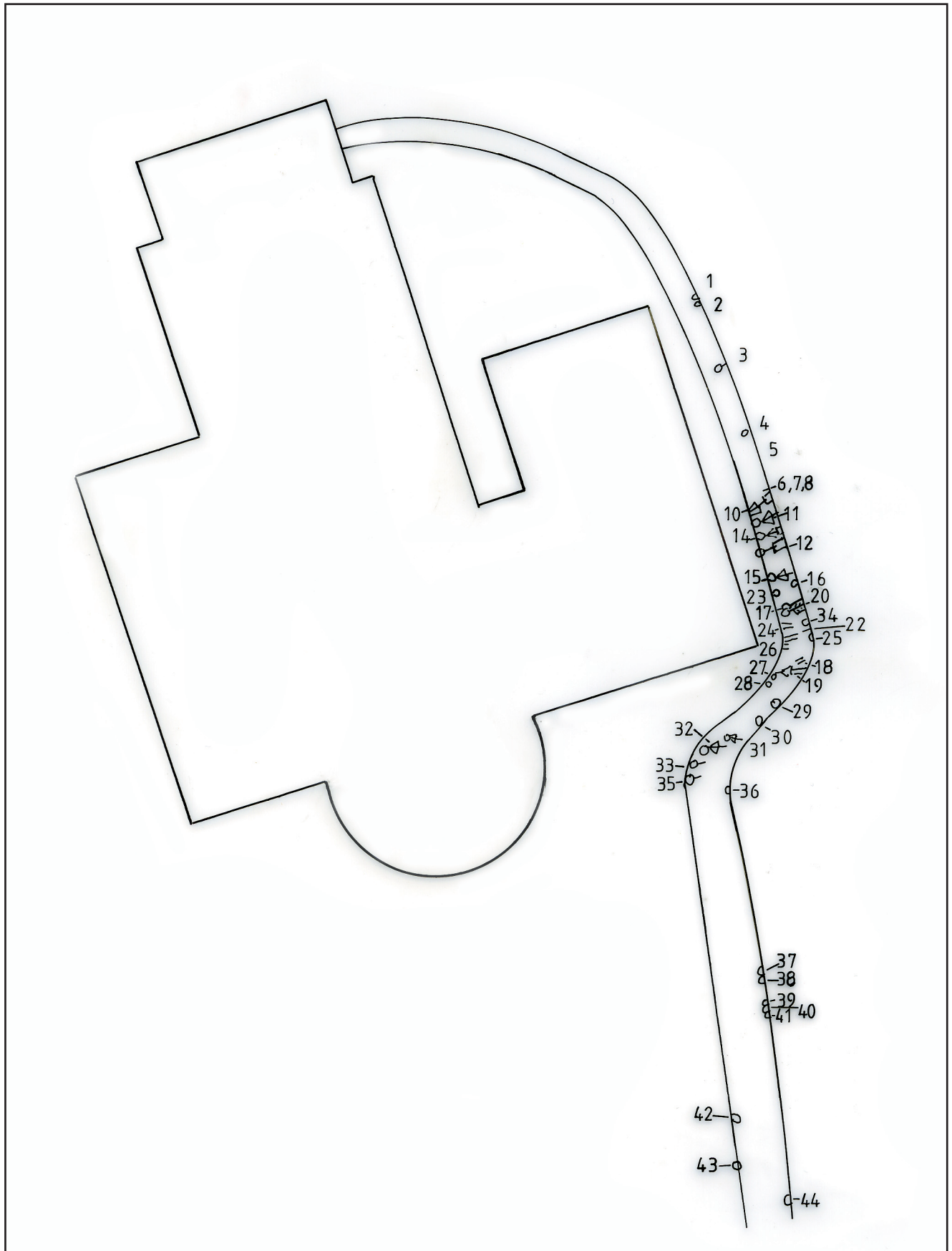
Kyrkan med omgivande fornlämningar samt Järsnäs Lillesjö i söder. Skala 1:3 000.

FYNDLISTA

F-nummer	Anläggningstyp	Sakord	Vikt (g)
A1	Skelettgrav	Del av kranium	147
A2	Skelettgrav	Del av kranium, kotor	221
A3	Skelettgrav	Del av kranium, kotor	82
A4	Skelettgrav	Del av kranium, kotor	290
A5	Skelettgrav	Del av kranium, kotor	322
A6	Skelettgrav	Del av kranium	116
A7		Djurben	35
A8	Skelettgrav	Del av kranium	88
A10	Skelettgrav	Del av kranium, revben, kotor, fingerben, överarmsben och bäcken	1377
A11	Skelettgrav	Del av kranium, revben och överarmsben	582
A12:1	Skelettgrav	Del av kranium , kota	443
A12:2		Kotor, bäcken	110
A14:1	Skelettgrav	Del av kranium,	192
A14:2		Kotor, bäcken och överarmsben	243
JM 53.707	Skelettgrav A14	Silverbrakteat	13 mm i diameter
A15:1	Skelettgrav	Del av kranium	464
A15:2		Kotor, revben, fingerben, över- och underarmsben.	857
A16	Skelettgrav	Del av kranium	183
A17	Skelettgrav	Del av kranium	289
A18	Skelettgrav	Lårben, underben, kotor	1487
A19:1	Skelettgrav	Kranium	398
A19:2		Kotor, lårben, bäcken och revben	1232
A19:3		Falanger	10
A20:1	Skelettgrav	Del av kranium	394
A20:2			41
A21	Skelettgrav	Del av kranium, kotor	312
A22:1	Skelettgrav	Del av kranium	217
A22:2		Lårben	186
A23	Skelettgrav	Del av kranium	170
A24	Skelettgrav	Kotor	112
A25	Skelettgrav	Del av käke	31
A26	Skelettgrav	Överarmsben	162
A27	Skelettgrav	Del av kranium	633
A28:1	Skelettgrav	Kranium	447
A28:2		Kotor, bäcken och lårben	895
A29	Skelettgrav	Del av kranium, kotor	250
A30:1	Skelettgrav	Kranium	452
A30:2	Skelettgrav	Kranium	21
A31	Skelettgrav	Del av kranium, revben och kotor	147

F-nummer	Anläggningstyp	Sakord	Vikt (g)
A32	Skelettgrav	Kranium	0,2
A32	Skelettgrav	Kranium	0,1
A33	Skelettgrav	Del av kranium	169
A35	Skelettgrav	Del av kranium	164
A36	Skelettgrav	Del av kranium	75
A37	Skelettgrav	Del av kranium	197
A38	Skelettgrav	Del av kranium, kota	330
A39:1	Skelettgrav	Del av kranium	178
A39:2			234
A41:1	Skelettgrav	Del av kranium	244
A41:2			184
A42	Skelettgrav	Del av kranium	522
A43	Skelettgrav	Del av kranium	293
A44	Skelettgrav	Del av kranium	334
Lösfynd		Bäcken och överarmsben	493
Lösfynd		Kotor	33,7
Lösfynd		Käkben och kota	48
Lösfynd		Del av kranium, kotor och överarmsben	1897

Plan över schaktets dragning och anläggningarna. Renritad av Björn Varenius, 1985. Skala: 1:200.

Med anledning av att Järsnäs pastorat avsåg att installera vatten och avlopp i Järsnäs kyrka utförde Jönköpings läns museum under två dagar år 1985 en antikvarisk kontroll i området för den medeltida kyrkogården, RAÄ 129. Sammanlagt påträffades 44 skelett och en silverbrakteat daterad till 1300–1400-tal.